

2
DISSERTATIO PHILOSOPHICA
DE

261
R
**MATRIMONIO
CONSCIENTIÆ,**

QUAM,

Suffrag. Ampliff. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,

PUBLICO EXAMINI SUBJICIUNT

**JOHANNES
BILMARK,**

FACULT. PHIL. ADJUNCTUS

Et

ALUMNUS REGIUS

JONAS BILMARK,

WESTRO-GOTHI.

Die VI. Junii, Anni MDCCLXI.

L. H. Q. A. M. C.

ABOÆ,

Impress. JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

MONSEIGNEUR
Le BARON
**VOLTER REINH.
STACKELBERG,**
MAJOR GENERAL & COLONEL
du Regiment de la Noblesse Cavalerie,
CHEVALIER & COMMANDEUR
de l' Ordre de l' Epée,
MONSEIGNEUR,

Rien n' est plus commun, que de voir les personnes, qui cultivent les belles lettres, aller rechercher la protection de ceux, qui par la Providence Divine & par leur grands mérites sont parvenus aux plus hauts emplois. Les Muses languiroient toujours, si l' éclat des personnes illustres ne dissipoit quelquefois l' obscurité,

rité, à la quelle elles sont reduites par la rigueur de la fortune. Vous êtes, MONSEIGNEUR, du nombre de ces personnes, qui protegent les sciences, & qui recoivent avec bonté les hommages de ceux, qui les cultivent. Cette perfection est le seul & digne objet de mon attention; car je ne saurois m' étendre suffisamment sur Vos autres actions, qui sont si éclatantes, & en si grand nombre, que pour les comprendre toutes, il faudroit faire un ample Panegyrique au lieu d' une simple lettre. Mais c' est précisément blesser la modestie, dont Vous faites une profession si digne de louange, & qui par cette meme raison Vous rend encore plus recommandable. Malgré mon admiration secrete de toutes Vos belles qualités, les obligations infinies, que mes Parens & moi Vous avons, & dont nous ne saurons nous acquitter, m' obligent à Vous offrir ce petit ouvrage Academique comme la moindre marque de ce que nous Vous devons, MONSEIGNEUR, & comme un garand de notre attachement respectueux. Recevez donc, MONSEIGNEUR, je Vous en supplie, avec la générosité, qui Vous est ordinaire, cette legere preuve de la veneration très profonde, avec la quelle je serai, tant que je vivrai

MONSEIGNEUR

Votre très humble & très obéissant
Serviteur

JONNE BILMARK.

VIRO Admodum Reverendo atque Præclarissimo

D: NO MAG. ANDREÆ
VICTORIN,

PASTORI Ecclesiæ, quæ DEO in Fogelâs colligitur,
Meritissimo,

AFFINI HONORATISSIMO.

*S*cripta juvant arguta quidem, plus hisce placebunt
Sed quæ virtutis rore rigata satis.
Casta placent superis; his sed contraria sordent,
Si vel Castalio flumine tota madent.
Judicium, sic spero, Affinis amande, probabis,
Qui sic ingenio quam probitate vales;
Virtutis solers aliis compendia monstrans,
Fronte meum facili respiciesque librum.
Debeo multa Tibi, tot sunt mihi præstita dona,
Quot celebrare satis parva Thalia nequit.
Ergo ne ingratus dicar, libamina prima
Trado Tibi, & pectus, quod pietate calet.
Usque Tibi ducant felicia stamina Parcæ,
Et veniant fausto sera senecta pede.
Usque Tuum serves, rogo, mihi firmus amorem;
Sic ego non uno nomine prosper ero.

HONORATISSIMI NOMINIS TUI

Observantissimus Cultor

JONAS BILMARK.

I. N. J. C. A.

PRÆFATIO.

E Apelle memoriæ produnt
Scriptores, quod Antigoni, Asiæ
Regis deformitatem, altero oculorum amisso contractam, in imagine ejus celaturus, hanc ita constituerit, ut vitium corporis adjecta tegeretur umbra. Ingeniosum omnino inventum, nec in rebus ludicris admodum vituperandum. In justam vero reprehensionem incurrunt, qui non solum gravibus sese polluant sceleribus, sed etiam qui vitiorum turpitudinem speciosis adeo palliant nominibus, ut simplicioribus fucum sæpe faciant. Immo cum hi tanto non polleant ingenii acumine, ut in nucleum rationum penetrare atque opinionum lacertos aggre-
di valeant, verborum præstigiis atque exemplorum auctoritatibus ita circumveniuntur, ut dum
A ipfam

ipsam complecti virtutem sibi videntur, in horrida vitiorum barathra non raro incidunt. Taceo jam fabulas Romanenses, quarum multæ intemperatam celebraturæ amicitiam, philtia incautis propinant lectoribus, Circaeis pestilentiora poculis. Dogma autem expendere juvat tanto majoris momenti, quanto arctiorem cum bonis moribus & salute civitatis habeat nexum. Scilicet haud paucis arrisit conjugii quoddam genus, quod *Matrimonium Conscientiæ* vocari sivevit. Crederet facile quispiam, statum hunc, qui adeo exquisito eminet nomine, rationem optimam continere, conscientiam sartam tectamque fervandi. Et certe fuerunt Philosophi, eruditionis laude clarissimi, qui matrimonium hoc ad rationis trutinam examinantes, salva conscientia idem iniri posse, conquisitis undique argumentis ostendere sunt annili. Verum, nimium ne crede colori. Nobis certe nunquam probari potuerunt scripta, quantumvis speciosa, quæ ad imminuendum pretium, virtutibus ac bonis moribus statuendum, conspirant (a). Malumus enim in tali negotio parum eruditi haberi, quam modestiæ limites migrando, teneram alicujus offendere conscientiam. Habes ita, Benevole Lector, rationem instituti, cur in examinanda matrimonii Conscientiæ moralitate ingenii vires periclitari voluerimus; speramus vicissim Te pro ea, quæ ingenuos decet, æquitate, meditationes has veritati, saltem probitati, maxime convenientes, in meliorem partem interpretaturum.

(a) Egred-

(4) Egregia omnino sunt verba de BOILEAU in *Opus. Tom. IV. p. m. 169.* Le soin qu' on prend de couvrir les passions d' un voile d' honnêteté, ne sert qu' à les rendre plus dangereuses. Ainsi voilà ces auteurs au rang des Empoisonneurs.

§. I.

ANtequam ad ipsum institutum nos accingimus, quædam de legibus ac conscientia erunt præmittenda, ut intelligatur, an matrimonium Conscientiæ in illis firmum habeat præsidium. Lex igitur continet præcepta, determinantia actiones vel suscipiendas vel omittendas. Quæ si cognoscamus ad naturæ nostræ indolem attendendo, Lex dicitur Naturalis. Sin vero actionum nostrarum regulæ ex decretis imperantium solummodo innotescant, Leges Positivæ vel Divinæ vel humanæ nuncupantur, prout Legislator aut DEUS fuerit, aut homo. Quemadmodum porro singula legis N. decreta optima esse experimur; ita originem ejus non aliunde, quam ab omnis bonitatis Scaturigine, Summo Numine, esse repetendam, satis animadvertimus. Legem proinde naturalem jugiter esse observandam, inficias iterum credimus neminem, nisi impudentissimum forte ac salutis suæ negligentissimum Atheum. Atque idem omnino est tenendum de observantia Legum Divinarum positivarum. Immo facili ostendi potest negotio, quod qui legibus civilibus non obtemperant, Leges Di-

vinas tam naturales, quam positivas transgrediantur. Cum enim ipsæ partim rectam legum naturalium adplicationem ad casus obvios doceant, partim vero has dilucide explicant, quorum omnium ignorantia mortales in incommodorum præcipitia facile ruerent, cumque adeo omnes & singulæ ad felicitatem nostram promovendam, velut ad centrum suum, collineent; vel hinc colligi potest, ætatum adeo inter leges naturales ac civiles intercedere nexum, ut qui has sancte non observat, illas simul transgrediatur. Porro Lex Naturalis jubet pacta omnia & conventa servare. Constitutio autem civitatum nititur pacto, inter Principem & cives inito, vi cujus Princeps curam salutis civium agit, hi autem vicissim sese obstringunt, mandatis Principis sui convenienter vivere. Qui igitur in obedientia legibus civilibus præstanda tergiversatur, pactum civitatis cardinale transgreditur, adeoque legem etiam naturalem contemnit. Præcipue autem leges Divinas revelatas violat, cui leges eludere civiles, nulla est religio. DEUS enim Rom. XIII: 1. & 1. Petr. II: 13, 14. nec non aliis passim locis expresse præcepit, obedientiam præstare legibus civilibus non uni, sed singulis (a). Paucis: quemadmodum homo rationalis est, sive a DEO immediate creetur, sive ab homine generetur; ita lex, si lex est, semper obligat, quisquis tandem sit Legislator (b). Pudeat certe Christianos aliter sentire, cum sapientiores gentilium haud immerito statuerint, leges civiles Divinæ originis esse. Hinc De.

Demosthenes: Legi parere decet, cum propter multa, tum maxime, quia omnis lex inventum sane & donum est Deorum (c). Atque Cicero: Lex nihil aliud est, nisi recta & a Numine Deorum tracta ratio imperans honesta, prohibensque contraria (d).

(a) Vid. *BUDDI Institut. Theol. Moral. Part. II. Cap. I. §. 19. p. m. 320.* (b) Confr. *DANNHAVERI Collegium Decalogi um p. m. 912.* (c) Vid. *Oration. I. in Aristogitonem.* (d) Vid. *Orat. Philipp. II.*

§. II.

Actionem quandam suscepturi, illam prius ad tenorem legum sive Divinarum sive humanarum examinare debemus §. I. Judicium autem animæ de moralitate actionis, hoc est, de ejusdem vel convenientia cum lege vel discrepantia ab eadem, dicitur *Conscientia*. Ratiocinatio hæc de indole actionis vel suscipiendæ vel susceptæ ex duabus sequitur propositionibus, quarum major continet decretum legis, minor vero sistit ipsam actionem; adeoque ista non magis in nostra est potestate, quam in Logici adcurati arbitrio est positum, ex justis præmissis conclusionem, quamcunque voluerit, elicere; verum, præmissis factis, quæ mens adprehendit, ipsisque ad legum normam relatis, ejus desuper judicium necessario etiam sequitur. Qui porro nihil agit, nisi quod præceptis interni hujus judicis sit congruum, bonæ conscientiae studere dicitur; cujus hic est fructus, quod inter quasvis æ-

rumnas grata animum exhilaret tranquillitas & serenitas, adeo ut adversæ fortunæ injurias non magis metuamus, quam gravibus furentis Æoli tempestatibus almus perturbatur Phœbus. Quid? Quod ipsa efficiat, ut deliciosius vivat etiam is, qui teruncium in orbe non habet, quam qui vel divitiis Cræsi circumfluit, vel ostro dormitat Sardanapali. Conscientiam vero suam lædit, quicunque legum præcepta non observat, adeoque vel prohibita temere facit, vel facienda per socordiam negligit. Immo eandem lædit, qui ex errore sibi persuadet, peccatum non esse quod agit. Meritas etiam transgressionis legis poenas ipse luit. Esto enim, quod flagitia sua adeo occultare valeat, ut in nullius perveniant notitiam; esto etiam, quod nullam exprobrationem internam aliquamdiu sentiat, scintillam tamen justī, sub voluptatis favilla latentem, penitus extinguere non valebit, quin eadem subinde conscientia, veterno velut excusso, protervum hominem pravitatis convincat primum, mox condemnatum ut carnifex & tortor valentissimus rigidissimis suppliciis, recordatione malefacti, angore animi, poenæ metu sempiternæ vexet, cruentet, excarnificet. O! Judicium, O! severitatem. Cum vero de his disquiratur, quosdam objecisse memini, quod, quamvis mediocris sortis homines leges civiles salva conscientia transgredi nequeant; ipsi tamen Principes, alique viri illustres, quos a legum repagulis celsa ipsorum dignitas eximit, leges a se conditas, si ipsis ita vide-

dea-

deatur, sine læsione conscientiae interdum negligere possint. De viris, quantumvis nobilibus, civili tamen imperio subiectis, falso ista adseri, quilibet animadvertit. Qua autem quæso fronte Princeps cives illos ob violationem legum suarum puniendos curabit, quos ad peccandum pravis suis invitat exemplis? Aut qua ratione integram servabit conscientiam, qui præcepta decori migrans, bonam famam parum curat, quique ipso ostendit opere, se in honorum fastigio constitutum adfectuum suorum esse mancipium?

§. III.

His breviter præmissis, sponte quasi sua jam devolvimur ad indolem Matrimonii conscientiae expendendam. Quemadmodum igitur matrimonium, generaliter sumtum, est societas maris & feminae subolis procreandae ac educandae causa inita; ita idem *Legitimum* tunc censetur, si omnia in ipso ineundo requisita, quæ præscribunt leges, observaverint conjuges. *Matrimonium* vero *Conscientiae* juxta definitionem, quam tradit Cel. WILLENBERGIUS (a), est conjugium occulta conjugum fide, de qua aliis non constat, in finem veri conjugii contractum, ut conjuges indissolubili vinculo sibi invicem cohabitent, sed de mutua fortuna æqualiter non participant, neque liberis ex se natis jura aliorum liberorum permittant. Vel brevius juxta Joh. Nicol. HERTIUM (b): est conjugium inæquale, quod clam & sine solemnibus concubitus mutuæque cohabitationis causa contractum

for

sola conjugum fide sustinetur. Vocatur autem Matrimonium conscientiae, quod sola conscientia seu scientia contrahentium nitatur, nec aliis hoc pactum innotescat: immo quicquid speciem conjugalis foederis habere potest, alio vestitur nomine, anxieque cavent, ne coram aliis conjuges esse videantur, qui tales revera facti sunt. Quo quidem intuitu conjugum hoc matrimonium clandestinum a nonnullis haud inepte dicitur. Ex his igitur constat, quod matrimonium C. a conjugio generaliter sumto, saltem quod ad primam hujus partem nihil differat; in eo tamen a legitimo discrepat matrimonio, quod in hoc ex tenore legum omnibus sint cognitæ personæ, quæ de liberis suscipiendis ac educandis mutuam dederunt & acceperunt fidem; in matrimonio C. autem maritus & uxor prorsus ignorentur. Porro cum *Matrimonium ad Marganaticam* fiat solemniter & cum ritibus ecclesiasticis non vero cum effectibus civilibus, matrimonio legitimo addi solitis, ut recte observat *Cel. BOEHMERUS* (c); qua ratione hoc conjugium a memorata differat cryptogamia, neminem fugere potest. *Matrimonium* denique *ad Thalac* est foedus inter marem & feminam initum, quo sese ad officia conjugalia hac conditione obstringunt, ut mas feminam, elapso certo tempore, vel quando ipsi videatur, dimittere queat. In multis igitur conveniunt matrimonia ad Thalac & Conscientiæ; in eo tamen differunt, quod illud sit temporarium, hoc autem, saltem ex tenore definitionis, perpetuum habeatur.

(a) *Confr.*

(a) *Confr. Dissert. de Matrimonio Conscientiae* §. 17. p. 312. (b) *Vid. Tract. de Matrimonio instaur. & conscient.* Sect. 2: §. 1. (c) *Vid. Jus Ecclesiasticum Protestantium Tom. III: Libr. IV. Tit. III: p. m. 1307.*

§. IV.

Indolem matrimonii C. allata §. III. definitio, nec non cum aliis conjugii speciebus instituta comparatio quodammodo declarant; ut vero ipsa plenius intelligatur, officia personarum, in statu hoc conjugali viventium paucis, & quidem ad ductum Auctorum, qui connubium hoc vel explicarunt, vel defenderunt, evoluta dabimus. Quid illi observare ac sibi præstare debeant, qui legitimum contraxerunt matrimonium notius est, quam ut idem persequi jam sit necessarium. Cum his in eo præcipue conveniunt personæ, matrimonium C. in euntes, quod sese obligent ad amorem, ad concubitum atque mutuam præstandum auxilium, quodque hæc obligatio nonnisi morte alterius conjugis dissolvi debeat. Discrimen tamen in ipsis conjugii auspiciis satis magnum deprehendimus; cum matrimonia legitima solemniter, connubia C. autem clandestino modo contrahantur. Scilicet in dicta cryptogamia vel datis solummodo dextris mutuam pollicentur fidem, vel etiam fœderis sanctitatem & constantiam jurejurando aut scriptis, sed remotis omnibus arbitris, confirmant. Hinc ex sententia WILLENBERGII (a) datæ fidei implementum cuiusvis conscientiae committitur, ut nec instrumen-

tis opus sit, quibus capita foederis probarentur, aut ab illis recedens obligationis suae convinceretur. Sicut porro uxor dignitatis mariti, matrimonio C. secum juncti, particeps non redditur; ita nec eundem, aliis praesentibus, familiariter compellabit, sed pro sua dignitate ipsum & salutabit & venerabitur: contra ea vir conjugem suam vel gubernatricis vel consanguineae vel denique oeconomicae cujusdam loco habet. Ex natura etiam matrimonii C. sequitur, quod conjuges subinde quidem communibus utantur laribus, plerumque tamen diversas sibi constituant sedes; ne pactum connubiale, cujus vis, saltem elegantia, in pertinaci consistit silentio, ipsis ingratis, prodatur. Curam educationis liberorum Pater in se raro suscipit, sed eandem vel uxori vel aliis committit, ipse solummodo quae ad victum & amictum sunt necessaria ex stipulatione clam illis suppeditans. Quid? Quod uxor nec sibi nec liberis suis, marito defuncto, partem bonorum relictorum vindicare possit, nisi opes quasdam testamento ipsis legaverit (b). Denique si alter conjugum decesserit, superstes nec togam induit pullam, nec doloris quaedam signa ostendit, neque curam funeris ipsius ullam agit. Verbo: amor conjugalis personarum, quae matrimonium C. iniverunt, extra thalami delicias sese conspiciendum non praebet.

(a) Confr. *Dissert. Epur. citat.* §. XX. p. m. 315. (b) Vid. *lur. HILBERI libr. de jure Civitatis* p. m. 382. atque

Gerhard. FELIMANNI Tract. de Impari Matrimonio Part. I.
p. m. 40.

§. V.

Matrimonium vero Conscientiæ, cujus indolem ha-
tenus exposuimus, si omnes, quæ illud comiten-
tur, circumstantiæ simul, uti par est, in censum veni-
ant, cum lege Naturæ non satis convenit. Vi enim
hujus legis conjuges obligantur ad subolem procre-
andam & educandam §. III. Priorem officii con-
jugalis partem exsequuntur omnino personæ, dicto Ma-
trimonio junctæ; alteram vero, quæ minoris non
est momenti, quippe sine illa liberi inutilia tan-
tum terræ pondera fiunt, plerumque negligunt.
Pater enim educationis curam effugit, quam indu-
striæ ac fidei aliorum committit §. IV. Cum ve-
ro in his non reperiatur tenera illa *σπέρμη*, benevo-
lentiæ paternæ fons & scaturigo, liberi præterea
paternis exclusi laribus in alienis plerumque deli-
tescant domiciliis, ubi neuter parentum adcuratam
institutionis rationem sibi reddendam curat, ne
sollicito hoc examine societas conjugalis produ-
tur; quisque facile intelligit, educationem, quam
obscuri hi liberi accipiunt, raro optimæ esse no-
tæ. Verum quidem est, quod Pater bona quæ-
dam liberis suis clanculum suppeditet §. IV; sic
tamen patris muneri non satisfecit, cum ipsi nihi-
lominus perverse nutriri ac institui queant. Pau-
cis: si liberi hi bona interdum fruuntur educatio-
ne, casui potius, quam parentum studio erit ipsa
tribuenda. Cum igitur ex dictis colligere liceat,
B 2 quod

quod in Matrimonio C. potior habeatur ratio voluptatis conjugalis & procreationis subolis, quam hujus educationis; certum est, matrimonium C. cum lege Naturæ non convenire (a).

Schol. Ut hoc argumentum eludant dissentientes, educationis negotium uxori committendum esse censent. Sicut autem in Matrimonio legitimo, quæ tantis sufficiant curis, pauca reperiuntur uxores; ita in Matrimonio C. impares omnino sunt arduo huic maneri rite obeundo, cum propter alias rationes, tum inprimis quod liberos domi retinere non audeant, ne, pignoribus his agnitis, reticentiam conjugibus promissam, Amyclæa inexpugnabiliorem, invitat fallant, prodantque (b).

(a) Vid. SCHUBERTI *Philos. Pract.* §. 1479. p. m. 475. Cui addas HEINECCI *Jus Nat. & Gent. Libr. II.* §. 27. p. m. 368. (b) Haud incommode huc applicari possunt verba DE MONTESQUIEU in libro *De l'Esprit des Loix*, Tom. III. Liv. XXIII: C. 2: p. m. 3. La mere, à qui l'obligation reste de nourrir & d'élever les enfans, trouve mille obstacles, par la honte, les remords, la gêne de son sexe, la rigueur des loix; la plupart de tems elle manque de moyens.

§. VI.

NEc Matrimonium C. cum legibus Divinis positivis convenit. Postquam enim summus rerum omnium Monarcha Evam cum Adamo Matrimonio junxisset, quasdam simul condidit leges, in statu conjugali observandas. Has inter merito referimus, quod maritus deferret patrem & matrem, atque adhærebit uxori suæ. Gen. II: 24. quod præ-

ce-

ceptum etiam urgetur a Salvatore nostro Matth. XIX: 5, 6. Quibus verbis perpetuam conjugum cohabitationem stabilitam voluit Optimus DEUS in faciliorem liberorum educationem ac svave levamen molestiarum in hoc statu devorandarum, sed per animorum ac voluntatum convenientiam minuendarum. In Matrimonio C. autem maritus & uxor diversis plerumque utuntur sedibus, & mutuam fortunam parum adeo participant §. III, ut præter thalamum nihil fere commune habeant §. IV. Quemadmodum igitur de Thracibus perhibetur, quod triginta dierum inducias cum Bœotis pacti, easdem interdum quidem observaverint, noctu autem violaverint (a); ita contra videntur personæ, Matrimonio C. junctæ, non dierum sed noctium solummodo iniisse societatem. Quocirca præceptum Divinum de individua conjugum cohabitatione cavillantur & transgrediuntur. Si qui vero forent conjuges, communibus utentes laribus, uti Matrimonium C. non ejusdem omnino est generis, non sic tamen leges Divinas ad unguem observant. Ex harum enim legum tenore requiritur, ut liberi Matrimonium nunquam contrahant, nisi impetrato parentum consensu, Exod. XXXIV: 16. Deut. VII: 3. Qui vero nuptiis delectantur clandestinis, nec parentes, nedum alios, parentum loco habendos, consulunt, quippe quod natura hujus Matrimonii non ferat §. III; quare rursus patet, quod Matrimonium C. ineuntes, leges Divinas positivas violent (b).

(a) Conf. *EPHORUM* apud *Strabon. Libr. IX.* (b) Hinc *B. LUTHERUS* in *Com. ad Gen. XXXVII. p. m. 17.* Tales scrupuli perpetuo exagitant conscientiam; Ego tamen duxi eam invitis parentibus. Da kommt darnach das Frauen im Racken, das schwarz böse hündlein der Kewling, das beiß dem Lebrag, hört nicht auff, etiamsi remissum sit peccatum.

§. VII.

Matrimonium quoque conscientia gentium tantum non omnium cultiorum institutis ac legibus repugnat. Hac propositione non id intendimus, benedictionem sacerdotalem apud quoslibet populos in Matrimoniis contrahendis fuisse receptam, sed eadem solemniter, ex institutis Principum, presentibus parentibus, propinquis vel amicis esse celebrata, adeo ut futuri conjuges omnibus innotescerent. Scilicet salus reipublicæ requirit, ut quemadmodum in aliis conventis, ita in arduo hoc negotio, quod generis humani seminarium atque felicitatis civilis præcipuus est cardo, ceremoniæ quædam observentur, ut singula honeste ac decenter fiant. Ponamus autem clandestina in civitate gliscere Matrimonia, ordo simul familiarum convelleretur, nec liberi parentes suos agnoscerent, a quibus in spem patriæ & publicum commodum sunt educendi. Nulli quoque certi forent heredes, quorum ignorantia continuæ orirentur de bonis defunctorum disceptationes, quibus respublica graviter concuteretur; immo incerta forent omnia jura, quæ ex Matrimonio in statum redundant civilem. Publica igitur

tur salus postulat, desiderat, præcipit, ut societas conjugalis certis temperetur legibus. Hoc ita factum esse, Historia omnis ævi condocet (a). Sic CECROPS, antiquissimus Atheniensium Rex, vagam civium suorum, quæ pridem fuerat, libidinem abominatus, *Νόμος ἐκ τῆς γυναικὸς τὰς γάμους τὰς νομίμους* h: e: *Et legibus constituit mulieribus nuptias legitimas* (b). PLATO voluit, ut Principes dirigerent priatorum conjugia: quod ipsius præceptum adeo Lacedæmoniis arrisit, ut, juxta ipsorum instituta, futuri conjuges Magistratum peterent suffragia (c). A Græcis ad Romanos transitum facientes, leges quasdam Matrimoniales a senatu, sed populi scito, latas, &, quamdiu integra maneret respublica, probe satis observatas fuisse reperimus (d). Auspices enim primum consuluerunt; sine quorum decretis inauspicata sibi ominabantur conjugia (e). Præterea sicut solemnisi *deductio in thalamum* a Judæis fuit recepta; ita Romani cum aliis ceremoniis, tum *publica in domum deductio* utebantur. Immo Censorum fuit officium, ut in vitæ civium rationes, ita in Matrimonia eorum aciem mentis intendere, ut leges observarentur (f). Invalescentibus autem in republica vitiis, honesta & legitima fastidiebantur Matrimonia, adeo ut Quirites tempore AUGUSTI, conjugii clandestinis, Matrimoniis C. frequentis ævi parum dissimilibus, admodum delectarentur (g). Aliarum pariter gentium leges & instituta, quibus ordinem in Matrimoniis contrahendis promotum voluerunt, exponeremus, si instituti

ratio & proposita brevitās talem permitterent disquisitionem. Patriæ tamen dulcissimæ memores, paucis explicemus, quid exquisitissimæ nostræ leges in præsentī constituent negotio. Prævio igitur libero conjugum consensu, impetratisque parentum & cognatorum suffragiis (b), celebrantur sponsalia, præsentibus quatuor testibus (i). Deinde futurum connubium publice denuntiandum in parochia, cujus membrum est sponsa, tribus diebus Dominicis, nisi necessitas aliud postulet (k), quibus adhuc Hierologia accedat necesse est. Hisque peractis, matrimonium censetur legitimum. Sin vero hi ritus negligantur, velut in matrimonio C. fieri solet, societas ista concubitus nomine venit, personæque dum innotescunt, pœnis mulctantur civilibus. Patet adeo, quod Matrimonia clandestina politiorum gentium legibus ac institutis repugnent.

COROLL. Quoniam igitur Matrimonium C. incuntes, leges civiles quæ voluntati Divinæ non contrariantur, sed ad evitandas turbas ac decorum & bonum ordinem constituendum tendunt, transgrediuntur; leges quoque Divinas tam Naturales quam positivas, saltem indirecte, violant §. I.

(a) Adstipulatur nobis HORATIUS, sapientiam apud veteres fuisse canens: *Concubitu prohibere vago, dare jura maritis*, Vid. *Art. Patr.* v. 398. (b) *Confr. Joh. ZETZIS Cbil. V. Hist. XVII.* (c) Vid. De MONTESQUIEU *Libr. cit.* Tom.

Tom. III. C. 7. p. m. 7. (d) Vid. DION. CASSII Histor. Libr. LVI. (e) Vid. VALLERII MAX. Libr. II: C. 2: §. 1. (f) Confr. Tit. LIVII Histor. Rom. Libr. LIX. (g) Vid. De GREVIER Histoire des Empereurs Tom. I. passim. (h) Vid. C. 1. §. VI. Gist. B. (i) Vid. C. 3. §. 1. Ejusd. Tit. §. 15. §. 10. S. R. D. (k) Vid. C. 7. §. 2. Gist. B.

§. VIII.

CUM vero non satis sit, sententiam quandam idoneis vindicasse argumentis, sed insuper requiratur, ut rationes dissentientium ad vivum refecerentur; paucis perpendamus, quomodo allatae demonstrationis vim eludere satagant, qui Matrimonio C. patrocinantur. Scilicet ad argutam confugiunt distinctionem, contendentes, illas personas dictum Matrimonium contrahere non debere, quæ legibus subsint civilibus, sed hanc libertatem illis tantum adferendam, quibus potestas competat legislatoria (a). Facile autem, vel me non monente, agnoscis Benevole Lector, ad quantas incitas redacti sint adversarii nostri, inepta hæc quærentes asyla, quamque pauci, stante eorum hypothese, rite vel dudum contraxerint, vel etiamnum contrahant hoc Matrimonium. Enimvero hæc opinionum lolia in Regum ac Principum palatiis, quæ virtutibus commendantur, nequaquam sunt ferenda. Quamvis igitur Princeps legibus, a se latis, non teneretur, conscientiam tamen læderet, si exemplo suo ansam civibus præbeat, easdem transgrediendi §. II. Quod sane fiet, si Matrimonium C.

C

ver-

verbis quidem condemnet, ipso autem facto adprobet. Præterea cum femina sequioris ponatur conditionis, quam maritus §. III. ipsa profecto ad legum civilium tenorem vitam suam instituere debet, adeoque per §. præced. Matrimonium Conscientiæ, viro utcunque illustri ipsam ad hoc sollicitante, si rationis decreta potius, quam adfectuum sequatur impetus, nequaquam inibit. Urgeat autem quispiam, Principem posse dispensare contra leges latas, adeoque feminam, facta dispensatione, esse in statu naturali quod ad Matrimonii negotium. Sed ex doctrina constat Morali, quod proba dispensatio requirat in persona, ipsam receptura, antecedentia vel in Principem vel in rempublicam merita, & quidem tam eximia, ut paucissimi paria præstare valeant. Femina vero, quacum Matrimonium C. contrahit Princeps vix quidquam possidet præter venustam formam atque elegantes mores, quorum relatio ad florem totius civitatis nulla est; adeoque ingenua qualibet virgo merito dubitabit, an dispensatio vel rite ipsi dari, vel salva conscientia recipi queat. Sed quid opus est multis? Dudum ostendit *Cel. BOEHMERUS*, quod illi, qui Matrimonium C. personis, in statu naturali viventibus, tantum permittunt, genuinum controversiæ statum deferant, cum illius moralitatem exposituri, ad homines in statu civili constitutos omnino adtendere debeamus (b).

(a) Vid. S. F. WILLENBERGII *Diff. civit.* §. XXXV. p. III.

p. m. 326. nec non KOEHLERI *Jus sociale & gent.* §.
168. p. m. 26. (b) *Confr. Libr. & Tom. citat. §. LVII.*
p. m. 1305.

§. IX.

Eandem fere tibiam inflant, qui causantur, hi-
erologiam reliquasque ceremonias non ad sub-
stantialia, sed ad formalia Matrimonii pertinere;
indeque concludant, ad rhombum nihil facere, si-
ve quis ad hæc attendat, siue non; modo illa ju-
giter observentur. Verum nec hæc ferenda est
conclusio. Quamvis enim omnibus promiscue ce-
remoniis idem non sit statuendum pretium, illas
tamen, quæ ad salutem & tranquillitatem civitatis
tendant, semper esse observandas, ipsa Lex natu-
ralis quemvis condocet; quare etiam Princeps ha-
rum observantiam a singulis civibus pro substratis
exigere potest negotiis. Qui igitur has, utpote quæ
ex Principis mandato legum naturam induerunt,
temere negligunt, negligunt autem quotquot Ma-
trimonium C. ineunt. §. VII; leges cum civiles tum
naturales violant §. I. Esto itaque, quod solemni-
a ad Matrimonii essentiam non spectent, pertinent
tamen ad ejusdem legitima, adeoque fallunt & fal-
luntur, qui eadem indifferentia esse cavillantur.
Ponamus vero adhuc, substantialia sola in Matri-
monii negotio esse observanda. Quoniam igitur
Matrimonii essentia consistit in subolis procreatio-
ne & justa educatione §. III; hinc ne sagacissimus
quidem Oedipus plene demonstrabit, societatem

hanc ad mortem usque alterius conjugis duraturam. Si enim temporarium fœdus essentiae Matrimonii repugnaret, idem nunquam iuste dissolvi posset, quod tamen absonum. Ut reticeam, quod pleraque argumenta, quibus perpetuitas Matrimonii in foro Philosophico vindicari solet, parum stringant, vel conjugibus in divortium sponte consentientibus, vel conjugio sterili, vel liberis denique ætate adeo proVectis, ut propriam constituent familiam (a). Pari igitur, hoc est iniqua prorsus ratione cum Patronis Matrimonii C. colligerem, Matrimonium, cum conjugibus ita videatur, salva conscientia dissolvi posse. At isthæc opinio & legibus Divinis positivis & civilibus repugnat; quare ex eodem fundamento male omnino coherent nuptiæ clandestinæ.

(a) Vid. J. E. SCHUBERTI *Philos. Pract.* §§. 1537. 1538.

§. X.

Ulterius Matrimonium conscientie tam moribus populi DEI, quam praxi in Ecclesia Christiana jam pridem receptæ contrariatur. Namque ut omnibus innotescerent personæ, Matrimonium inituræ, sponsalia prius solemniter celebrabantur, quam ipsum absoluebatur conjugium. Sin vero circumstantiæ illa subinde non permitterent, nuptias tamen, quibus intererant parentes, si modo in vivis essent, cognati & amici, non negligebant. Evolve Hi-

sto.

storiam Sacram, inveniesque in vitis Patriarcharum & Regum plurima sententiæ nostræ argumenta. Benedictionem in negotio tanti momenti non quidem omissem, sed nec modo, apud nos recepto, peractam, verum a parentibus plerumque administratam fuisse, eadem historia luculenter docet (a). In Novo Fœdere varia similiter hilaria in contrahendis Matrimoniis fuisse adhibita, vel nuptiæ Cananenses, quibus interfuit Salvator, satis ostendunt. Adsunt quoque indubia argumenta, ex quibus colligere licet, conjugia inde a primis retro seculis sine prævio Episcoporum consilio a Christianis non fuisse inita, benedictionem sacerdotalem usu receptam, aliasque insuper ceremonias, vi constitutionum ecclesiasticarum, observatas. Quæ omnia judicabantur necessaria, partim ut illicita evitarentur connubia, partim quoque impediretur, ne Christianus cum femina gentili, aut vice versa, clanculum conjungeretur. Testem hujus habemus maxime idoneum, IGNATIUM, qui interventum Pastorum urisse videtur. Ita enim scribit: "Decet enim, ut & ducentes uxores & nuberites cum Episcopi arbitrio & ex ejus sententia" conjugantur, ut nuptiæ juxta præceptum Domini "sint, non autem ad concupiscentiam (b)." Similiter TERTULLIANUS; Scriptor & antiquissimus & gravissimus, satis declarat, quo loco habitata fuerint suo ævo Matrimonia clandestina: "Et i- deo pænes nos, ait, occultæ quoque conjunctiones, id est, non prius apud ecclesiam professæ, juxta"

mœchiam & fornicationem judicari periclitantur, (c). Eodem prorsus modo ad cetera pergere possem secula; ostensurus, illa tantum Matrimonia a Christianis honesta fuisse habita, quæ palam, & quidem consensu parentum ac consilio antistitum ecclesiarum contrahebantur, nisi mihi otium in hoc negotio fecerat acutissimus BOEHMERUS, dignissimus, qui in hoc consulatur argumento (d). Patet igitur, quod ne illi quidem, qui exempla, ceu vitæ regulas sequuntur, modo proba eligant, Matrimonia clandestina inire debeant.

(a) Vid. SELDENI Libr. de Uxore Hebræa. (b) Confr. Ejuſdem epistolam ad POLYCARPUM. (c) Vid. Dissert. de clandestina desponsatione in J. E. Prot. Tom. III.

§. XI.

Matrimonium conscientie parum adeo differt a concubinato, ut pro hujus potius, quam legitimæ conjugii specie haberi debeat. Ex definitione enim GLAFFEYANA (a) concubinatus est, quo vir cum femina, sola liberorum procreandorum causa ita jungitur; ut hæc justæ uxoris juribus non fruatur. Hic igitur & Matrimonium C. in sequentibus potissimum conveniunt. I:mo Personæ contrahentes sunt in hoc inæqualis plerumque conditionis §§. III. & IV; velut in illo esse solent. II: Neque hoc, neque ille desiderat solemnia ecclesiastica & civilia. III: tio Uxor clandestina, æque ac con-

concubina, jure legitimæ conjugis non fruitur; sed illud tantummodo salarium utrique porrigitur, quod sibi a viro ante fuit præstolata, quam corporis sui potestatem ipsi fecit. 4:to Si Matrimonium C. paulo attentius expendamus, remoto specioso innocentiae fūco, qui multis imposuit, satisprehendimus, liberorum procreationem & voluptatis conjugalis fructum esse præcipuam causam, quare illud debito modo non contrahatur; siquidem pater curam educationis liberorum nullam ferme, velut in concubinato fit, gerat §§. IV, V, officio se functum ratus, si ad victum & amictum necessaria illis suppeditaverit. 5:to Cum Matrimonium C. paciscentes ab omnibus ignorentur, nec uxor maritum proderere debeat §§. III. & IV; sequitur, quod in hoc, velut in concubinato, pater non innotescat. 6:to Jure civili liberi, conjugio clandestino prognati, æque pro illegitimis haberi solent, ac concubinari, nisi Principis gratia ex postfacto hanc cohabitationem legitimaverit; qua impetrata, liberi jam nati per indirectum legitimi evadunt (b). 7:mo Matrimonium denique conscientiae, velut concubinatus dissolvi potest. Promittunt quidem sibi invicem conjuges perpetuam fidem. Sed quoniam cum hominibus perfectis non vivitur, suavissimum hoc amoris vinculum levi suspitionis aura facile dirumpi potest. Lædit quidem conscientiam, qui pactum non servaverit. Quid vero si animadvertat, connubium hoc non esse legitimum, simulque in memoriam sibi revocet

cet axioma: quod male juratur, pejus servatur? Huic certe malo medelam non satis validam adferunt leges civiles; siquidem conjugium istud, deficientibus requisitis ecclesiasticis ac civilibus, seu Matrimonium non perfectum sit habendum; quod proinde sine formidine pœnæ rescindi potest, quoties vel uni vel utriq; conjugum ita videatur. Ex his igitur adparet, quod Matrimonium C. parum omnino differat a concubinato; quocirca cum hic tam principiis Moralibus (c), quam præceptis religionis Christianæ (d) repugnet, quid de moralitate conjugii clandestini statuendum sit, ingenuo cuivis expendendum relinquimus.

(a) In dem Recht der Vernunft *Lib. V. C. I. §. 108.*
 (b) Quæ in contrariam partem a WILLENBERGIO in *Dissert.* cit. §. XXIV. p. m. 318. aliisque Auctoribus pro vindicandis legitimis natalibus liberorum, in Matrimonio C. susceptorum adferuntur exempla, parum omnino nostros turbant circulos. Etenim cum in his casibus conjuges pactum suum sint professi, legitimationemque liberorum a Principe imploraverint, immo curam educationis infantum non subterfugerint; pater, hoc connubium a Matrimonio C. admodum fuisse diversum. Præterea cum liberi in conjugio nuper memorato procreati, ex postfacto & quidem peculiari quodam privilegio pro legitimis sint declarati; verisimile est, ipsos pro talibus semper non fuisse habitos. Quid? Quod dubitari possit, an omnes promiscue liberi, dicto modo geniti, hoc beneficio fuerint comprehensi. Certe si facultas Matrimonium C. ineundi singulis concedatur civibus, leges Matrimoniales nullius plane erunt usus.

(c) Vid.

Vid. SCHUBERTI *Libr. cit.* §. 20. in *Schol.* & §. 1482. aliosque passim Moralistas. (d) Confr. Joh. Justi BREITHAUPTII *Dissert. de concubitu a Christo & Apostolis prohibito, quam propugnavit Halae 1715.*

§. XII.

Inter cetera, quæ adversarii nostri congerunt, argumenta, ex vetustis etjam Auctoribus Christianis probare nituntur; concubinatum olim non solum toleratum, sed insuper licitum fuisse Principibus æque ac civibus. Porro a majori ad minus argumentantes concludunt, Matrimonium C. primis ac innocentibus seculis nequaquam fuisse prohibitum. Testes producunt CLEMENTEM ROMANUM, seu *Auctorem Constitutionum Apostolicarum* (a) tum *Canonem quendam Concilii Toletani I*, nec non effatum quoddam AUGUSTINI (b); quæ tamen omnia prolixiora sunt, quam ut hic adferri queant. Vellem sane horum Philosophorum causa, ne hæc adduxissent testimonia, non quod multum ipsis insit momenti, sed ne eruditionem ostensuri, verecundiæ limites transiisse videantur. Breviter interim me expediam. Duo priora effata, si quid ingenio adsequar, tantum ostendunt, viros, pellicibus gaudentes, ad usum Sacræ Cœnæ interdum fuisse admissos; unde tamen non conficitur, concubinatum fuisse honestum, cum quicquid pro perverso rerum statu ægre toleretur, nec laudabile, nedum imitatione dignum sit. Augustinus autem connubium vocari posse censet, quan-

do mas & femina, extra statum conjugalem constituti, foedus ineunt solius libidinis extinguendæ causa, modo id ad mortem alterutrius duret; quæ tamen opinione nescio an quidquam vel tetrius cogitari vel impudentius dici queat. Legamus igitur veterum scripta, nunquam vero ineptis sententiis, quas apud illos subinde reperimus, vitiis præsidia quæramus.

(a) Vid. *Libr. VIII. Cap. 32.* (b) *Confr. Libr. de Bono Conjugali Cap. 5.*

§. XIII.

Matrimonium C. occasionem quoque præbet, vagos seclandi concubitus, illoque admissio tam hi, quam polygamia, quæ plurima secum fert incommoda (a), difficulter evitari possunt. Cum enim in Matrimonio Conscientiæ desiderentur requisita, solemnia scil. ecclesiastica & civilia, quæ leges civiles adeo necessaria ducunt, ut sine his Matrimonium civiliter perfectum haberi nequeat (b); parum omnino impedit, quin hoc connubium dissolvi possit, cum utrique conjugum ita videatur §. XI; immo quoties alterum conjugum tædeat Matrimonii initi. Queratur enim pars læsa de illata injuria ac violata fide data, a quo reparationem damni expectavit? Magistratus certe opem frustra implorabit, cum leges civiles in foedere connubiali pangendo violaverit. Quare Matrimonium C. facili negotio degenerare potest in Matrimonium ad

Tha-

Thalac §. III; quod inter species vagi concubitus est referendum (c).

Præterea docet experientia, quod in Matrimonio contrahendo diversa admodum principia sequantur mortales. Alium enim ad conjugium allicit formæ perquam speciosæ veneratio, alium cæcus quidam libidinis furor in illud agit præcipientem, alium denique amplissimus caducæ dotis census seducit. Ponamus igitur, quod A Matrimonium clandestinum cum venusta virgine B contraxerit. Interjecto tempore accidit, ut A videat Phylida C longe pulchriorem quam B, cujus forma & moribus vehementer capiatur; omnes igitur ingenii nervos intendit, ut consuetudine ipsius C fruat. Legitimum vero Matrimonium cum C contrahere non audet, ne Amasiam suam B, quæ præcordia ipsius subinde vellicat, adfligat. Proponit igitur Matrimonium C., quod si leges permittant, & persona ipsius A non displiceat, illa vix detrectabit; ignara scilicet, ipsum fidem suam alii feminæ dudum adstrinxisse. Interea vero, dum utriusque B & C benevolentiam & amorem retinere nititur A, dilapidatur patrimonium & opes ejus exhauriuntur. Ut itaque necessariis sufficiat impensis, simile adhuc Matrimonium cum opulenta vidua D contrahit. Videmus igitur, quam difficile & vagi concubitus & polygamia impediri queant, si Matrimonia C. tolerentur. Quare cum ingenium quemvis deceat, non solum vitia, sed horum etiam occasiones effugere, sequitur, quod mi-

nus recte vel hoc intuitu faciant, qui Matrimonio C. delectantur.

(a) Vid. G. LANGVAGENI *Dissert. de Jure Positivo Universali*, Londini Goth. 1754. ed. §. XVII. nec non J. D. MICHÆLIS *Paralipomena contra polygamiam*, quae Gottingæ A:o 1757. prodierunt. (b) Confr. P. WIZBERGI *Dissert. de Matrimonio Conscientiae*, Londini Goth. 1752. editae §. XI. (c) Vid. IELTMANNI *Libr. cit.* p. m. 208. seqq.

§. XIV.

Multa omnino moliantur vindices Matrimonii C. ne sua placita defendendo in justam bonorum censuram incurrant, aut vagis concubitus obstetricari videantur. Cardo apologiæ ipsorum in eo vertitur, quod male eos facere existiment, qui Matrimonium quodvis imparium ad species vagi concubitus referant. Verum iste aries demonstrationis nostræ molem non convellit; lubrico enim nituntur fundamento, quotquot ex sola conjugum inæqualitate pravitatem Matrimonii C. colligant. Nos igitur non ex mutua conjugum relatione, sed ex perversa mortalium indole ostendimus, Matrimonium C. vagis coitibus ansam præbere. Ex hoc autem labyrintho nova hypothesi sese expedire conantur dissentientes. Supponunt itaque personas, Matrimonium C. contrahentes, virtutibus totas esse deditas, & quicquid vitiosum sit, sollicitè effugere. Tales autem sunt nostro ævo admodum raræ & si ad conjuges dicto Matrimonio junctos adtendas, nigro similes cygno. Profecto

fecto qui optimarum legum civilium vim eludunt, atque benedictionem sacerdotalem alto fastidiunt supercilio, spem non admodum magnam innoxiae vitae nobis faciunt. Denique contendunt, indolem Matrimonii C. a natura vagi concubitus toto cœlo esse diversam; cum illud non prius solvatur, quam svavissimum amoris vinculum duræ dissolverint Parca. Ita quidem ratiocinantur Philosophi, aliter vero plerique faciunt vertumni. Insuper dictum conjugium inter vagos concubitus non retulimus; sed, posita inconstantia, qualem in hominibus passim deprehendimus, evictum dedimus, quod illud in hos facile degenerare queat.

§. XV.

Femina quævis ingenua Matrimonium C. sine dispendio bonæ famæ ac existimationis inire nequit. Etenim bona existimatio est opinio aliorum de vita & perfectionibus nostris; quam sartam testamque conservamus, quamdiu virtutibus jugiter litamus, amittimus vero, dum vitam regulis justî ac decori minus convenientem degimus. Matrimonium C. autem adeo clanculum initur, ut fœdus connubiale nemini præter personas contrahentes innotescat. Ponamus igitur, feminam elapso quodam tempore liberos parere; certe aut genuinum indicabit patrem, aut alium insimulabit, aut denique neminem nominabit. Si illud, violat fidem marito pridem adstrictam, arcanam prodendo societatem: si istud, innocentem virum petulanter lædit;

lædit; si hoc denique, necesse est contendat, se obstrictam esse, nemini detegere fœdus cum marito sancitum. Cum vero meretrix qualibet simile pactum matrimoniale, nunquam revelandum, crepare & possit & sæpe soleat; quicquid in sui defensionem attulerit memorata conjux, vix ullam inveniet fidem, sed a plerisque, ceu impudica excludetur concubina. Læditur autem bona alicujus existimatio, quando ceteris ansa præbetur concludendi, quod spes, quam de ipsius conceperant virtutibus, vana sit & falsa. Quare Matrimonium C. a femina sine bonæ famæ atque existimationis dispendio contrahi nequit.

COROLL. Sicut igitur bona fama est præcipuum vitæ honestæ præsidium; ita apud ingenuos hæc & ipsa vita pari passu ambulant. Femina præsertim nihil melius, nihilque pretiosius habet castitatis & pudicitie laude. Cum igitur ea sedulo sint effugienda, quæ nos reddant imperfectiores (per leg. Nat.); cavendum etiam est, ne bonæ existimationis jacturam unquam faciamus. Femina vero, quæ Matrimonium C. init, præceptum adeo salutare parum curat (per modo demonstr.); adeoque in memoratam Naturæ legem peccat, quamvis forte voluptatis præstigiis fascinata errorem ac vitium initio non animadvertat.

§. XVI.

NON dubito fore plerosque, Matrimonium C. in deliciis habentes, qui maculas has eidem adspersas specioso quodam fuce incrustare satagant. Contendunt igitur bonam feminae existimationem
hoc

hoc connubio tanto minus re ipsa lædi, quod in conscientia sua plus satis sit convicta, se honestum ac certum habere conjugem, cui fidem suam silentii sacramento dudum obstrinxerit. Argute omnino ista differuntur, sed nec solide, nedum probe satis. Bona enim fama non constat opinione, quam ipsi de nobis ac nostris perfectionibus concipimus, sed nititur maxime illo iudicio, quod alii de vitæ nostræ institutis ferunt. In matrimonio autem clandestino, si solam feminæ confessionem seposueris, vix ullum est indicium, ex quo modestiam ejus colligas; quocirca non pro legitima uxore, sed concubina quadam ipsam plerique habebunt. Ogganniet vero adhuc quispiam, falsis aliorum opinionibus de vitæ nostræ ratione bonam famam non lædi. Concedo omnino, si de temerariis ac præcipitatis judiciis sermo sit. Ast opinio illa, de qua loquimur, præviis nititur actionibus, & de harum moralitate ex convenientia vel discrepantia earundem a legibus sententia fertur. Porro cum clandestinum connubium nec cum legibus Naturæ §. V, §. XV. Coroll., nedum cum legibus civilibus §. VII. convenire intelligant ingenui cives, personis, hoc Matrimonium contrahentibus, imperfectiones quasdam haud immerito tribuunt, quibus bona eorum fama non potest non lædi. Qua igitur animi tranquillitate in statu hoc conjugali permanebit uxor, quæ probe novit, se ab omnibus cordatis hominibus propter suas actiones male audire (*)? Denique personis, Matrimonio

monio C. junctis semper objici potest: Si conjugium eorum sit honestum, cur celandum, si inhonestum, cur contrahendum?

(*) Confr. omnino egregium B. Doct. BÆLTERI *Schediasma*: At Ogista Personers fjörliga beblandelse är en stor synd. §. 28.

§. XVII.

EX dictis prono, ut dicitur, fluit alveo, quod vir, feminam ad Matrimonium C. seducens, ipsam vehementer lædat. Sollicitat enim uxorem suam ad foedus, quo bona ipsius fama admodum læditur §§. XV, XVI; adeoque ipsam gravissime lædit. Inter prima autem legis Naturalis præcepta hoc est: neminem læde; igitur qua demum cunque ratione in conjugio clandestino sese gerat maritus, memoratam tamen Naturæ legem migrat.

SCHOL. Levitatis animi humani insigne documentum nobis sistit Matrimonium C. Scilicet ad mutuum, eundemque tenerrimum, amorem sese obstringunt conjuges. Verus autem amor nunquam non conjunctus est cum intima delectatione ex personæ amatæ perfectione & felicitate; adeo ut ubi ille viget, conjuges mutua commoda libenter promoveant. Sed in Matrimonio C. maritus nec honores, quos posset, uxori confert §. IV, nec bonam ipsius famam eurat, §§. XV, XVI, nec denique ipsam lædere dubitat (per dem.); quare conjugem suam amore parum ordinato prosequitur. Increpet vero quispiam, feminam, dictum Matrimonium contrahentem, tanto minus a marito lædi, quod

in

in illud sponte sua consenserit, & volenti non fiat injuria. Pulchrum argumentum, sed quod haud operose convelli potest. Femina enim vel eo non gaudet ingenio, vel futuris conjugii deliciis adeo in transversum agitur, ut non perspiciat singula incommoda, quæ foedus comitantur; quocirca verisimile est, quod de tali connubio non consensisset, si de moralitate ejusdem rite fuisset informata, aut aliorum consilia petere ac sedato recipere voluisset animo. Deinde non solum ipsa, sed & alii, velut parentes & cognati ejus lāduntur, cum femina hæc familiæ & maculæ & dedecori sit; quorum igitur respectu violatur præcipuum Juris Nat. præceptum: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Vide quæ in argumento non admodum dissimili disputat J. G. HEINECCIUS *In Libr. cit. p. m. 151 & 152.*

§. XII.

Matrimonium quoque clandestinum, aliis, quibus tenerior est conscientia, scandalum præbet. Per scandalum enim intelligimus, quicquid alteri occasionem præbere possit peccandi, seu leges transgrediendi. Multiplex autem docet experientia, quod maxima pars mortalium non tam præceptis, quam exemplis, illorum præcipue, qui in honorum fastigio sunt constituti, regatur. Quare si Principes, alique præstantes viri (his enim facultatem *Matrimonium C.* ineundi præcipue adferunt, qui illud defendunt,) tali connubio, posthabito legum civilium tenore, delectentur, alii etjam, simili cæstro perciti, legitima Matrimonia omni studio evitarent. Tantis porro exemplis ad vagos concubitus quærendos propter similitudinem, quæ his cum *Matrimonio C.* intercedit §. XI, multi pertentabuntur. Constat igitur propositum.

SCHOL. Hoc iterum loco nos interrumpunt, qui pro Matrimonio C. pugnant, pulchre monentes, Principem, peculiari gratia privato libertatem hoc Matrimonium ineundi concedentem, tanta circumspectione uti debere, quanta requiritur, ne aliis scandalum præbeat hoc negotium. Dicant autem, quæso, quæ ratione Princeps sese tum geret, explicentque modos, quibus mala, ex facili legum

E

dispen-

dispensatione orta, evitari queant. Profecto in quacunq; dignitate privatum constitutum fingamus, quot ipsum virtutibus ornatum ac quantis meritis gravem concepiamus, uxoris tamen, quacum Matrimonio C. est junctus, crebra puerperia honestos omnes offendunt.

§. XIX.

DEnique per Matrimonia C. incesti, quos saniores etiam gentili-
um abominati fuerunt, si non promoventur, difficulter tamen
impediuntur. Scilicet Matrimonium C. tacita adeo conjugum scientia constat, ut præter hos nemini innotescat foedus initum §. III. Tempore quodam præterlapso suscipiuntur liberi, qui ex sine matrimonii sunt educandi. Cum autem mater non pro dissoluta sed ingenua haberi velit femina, liberos suos domi retinere vix audebit §. IV; quippe ab omni honestate foret remotum, magnum liberorum numerum, quos suos esse agnoscit, sed quorum pater ignoratur, in ædibus suis alere & educare. Quamprimum igitur infantes lucem adspexerunt, horum educatio aliorum, & quidem diversarum personarum curæ committitur; nec cum familia numerosior quotannis evadit, matrimonium detegatur, atque parentibus vitio vertatur. Interea varia parentum nomina finguntur, ut ipsi occultius & securius suis indulgeant voluptatibus. Posthæc adoleſcunt filii & filiæ, mutuoque accendi possunt amore; & quoniam communem ignorant stirpem, matrimonium contrahunt. Non equidem negamus, quin parentum sit officium, omni ratione impedire, ne incestus committatur. Quid vero, si parentes subita morte prius sint extincti, quam liberorum genus indicaverint? Quid si ipsi, adhuc superstites, nullam apud liberos inveniant fidem, sed hi ipsorum testimonia pertinaciter rejiciant, quod nullam eorum curam, saltem minus paternam gesserint, & insuper dicta idoneis comprobare nequeant indicibus? Quid, si liberi variis fortunæ casibus jactati in remotis degant locis, ut parentes nullam ipsorum habeant notitiam? Quid denique, si liberi, genus suum ignorantes, parentum premant vestigia & matrimonium ineant clandestinum? Sicut por-

porro facile contingere potest, ut parentes, elapso quodam tempore, nec liberos suos agnoscant, nec hi singulas nutrices suas in memoriam sibi revocare queant; ita vel pater filiam deperire, vel filius matrem conjugio secum jungere potest. Luce igitur meridiana clarius evadit, quod, admissis *Matrimonii Conscientiæ*, propter confusionem familiarum inde ortam in plurimos, eosdemque maxime scrupulosos, labyrinthos incidant homines.

§. XX.

Rationes contra *Matrimonium C.* in præcedentibus §§. a nobis allatas cum graviter tulerint defensores hujus conjugii, tum gravissime, ut prævidemus, ultimam excipient probationem. Ut igitur turpissimam, quam *Matrimonio C.* non potuimus non adtingere maculam, utcumque abstergant, varias commonefaciunt cautelas, in dicta societate rite contrahenda sancte observandas. Itaque juxta ipsorum decreta I:º Personæ disparis solummodo conditionis hoc matrimonium inire debent. Cum enim ejusmodi disparitas inter liberos, eisdem parentibus prognatos, vix obtineat, frustra metuitur incestus inter hos conjuges. Multiplex autem docuit experientia, filios, humili loco natos, eximiis in Æmpublicam meritis ad summos honorum gradus pervenisse, ceteris fratribus & sororibus ad pistrinum veluti damnatis. Fieri igitur facile potest, ut frater, splendida capeffens munera, sororem suam venustissimam, infimo tugurio veluti adfixam, depereat, & revera matrimonium clandestinum cum ipsa contrahat, siquidem neuter conjugum genus suum sibi satis habet perspectum. II:º Ut legibus civilibus sua maneat auctoritas, utque incestus eo melius evitari queat, monent dissentientes, *Matrimonium C.* a nemine ineundum, nisi qui singularem Principis veniam ante obtinuerit (a). Optandum sane hoc esset; sic enim paucissima conjugum clandestinorum forent exempla. Hæc autem ratio dictum ineundi *Matrimonium*, ipsam conjugii hujus indolem plane pervertit. Princeps enim impediturus, ne

clamantia peccata, quorsum incestus merito refertur, inole-
scant, desideratam concedere nequit veniam, nisi genus u-
triusque sibi cognitum reddiderit. Audiendi igitur sunt pa-
rentes ac cognati, adcurateque est inquirendum, an impe-
dimentum quoddam morale votis harum personarum obstat.
Dum vero hæc moliantur, non possunt non plures notitiam
hujus matrimonii consequi, ac proinde conjugium clandestinum
nec est, nec dici potest. Taceo Principem, de sancti-
tate legum suarum sollicitum, vix cuiquam petitam dispensa-
tionem concessurum. Reliquarum cautelarum examini immo-
rari nec vacat, nec lubet; quippe quæ si ad vivum refecen-
tur adeo ineptæ sunt, ut locum non inveniant nisi forte in
imaginary quadam Platonis republica.

(a) *Confr.* WILLENBERGII Dissert. cit. §. XXXVIII. p. m. 329.

§. XXI.

Brevi hinc anacephalaeosi colligimus, quod Matrimonium con-
scientia salva conscientia iniri nequeat. Talis enim est
Matrimonii hujus indoles, ut legi naturæ non satis con-
veniat §. V. & Coroll. §. VII, atque conjuges violent legis
hujus præceptum, de nemine lædendo §§. Coroll. XV. XVI,
XVII. Deinde transgrediuntur etiam leges Divinas positi-
vas §. VI, hisque consonas leges civiles politicorum genti-
um §. VII, nec non regulas praxeos, in Ecclesia DEI pri-
dem receptæ, §. X. Denique hoc connubium scandalum
præbet §. XII. atque gravissimis vitiis & flagitiis latam
pandit portam §§. XI, XII, XIII, XIV, XIX, XX. Qua-
re cum qualibet actio legibus sive Divinis sive huma-
nis repugnans, lædat conscientiam §. II; Matrimonium uti-
que conscientia salva conscientia iniri nequit. Q. E. D.